

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

География және табиғатты пайдалану факультеті

Тұрақты даму бойынша ЮНЕСКО кафедрасы

«8D05205-Геоэкология және ТПБ» білім беру бағдарламасы

**«ТЕХНОГЕНЕЗ ЖӘНЕ ТАБИҒИ ТЕХНОГЕНДІ
ЛАНДШАФТТАРДЫҢ ҚАЛЫПТАСУЫ» ПӘНІ БОЙЫНША**

ҚОРЫТЫНДЫ ЕМТИХАН БАҒДАРЛАМАСЫ

1 курс қ/б, күзгі семестр, 5 кредит

Алматы, 2024 ж.

«Техногенез және табиғи техногенді ландшафттардың қалыптасуы» пәні бойынша қорытынды емтихан бағдарламасын білім беру бағдарламасының оқу жоспары негізінде **«Тұрақты даму бойынша ЮНЕСКО»** кафедрасының доценті Т.А. Базарбаева құрастырды.

Тұрақты даму бойынша ЮНЕСКО кафедрасының мәжілісінде қаралды және ұсынылды

№ 5 хаттама «22» 10. 2024 ж.,

Кафедра меңгерушісі _____ Т.А. Базарбаева

«ТЕХНОГЕНЕЗ ЖӘНЕ ТАБИҒИ ТЕХНОГЕНДІ ЛАНДШАФТТАРДЫҢ ҚАЛЫПТАСУЫ» ПӘНІ БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫ ЕМТИХАНДЫ ӨТКІЗУ ЕРЕЖЕЛЕРІ МЕН ТҮРІНІҢ СИПАТТАМАСЫ

1. Ауызша емтихан: дәстүрлі - сұрақтарға жауаптар.

Емтихан форматы – ауызша онлайн түрде (Zoom).

Емтихан тапсырушылар: «8D05205-Геоэкология және ТПБ», 1 курс.

Оқытушы немесе емтихан комиссиясы: емтиханның бейнежазбасын жүргізеді,

Дайындық уақыты - емтихан алушы шешеді.

Жауап беру уақыты - емтихан алушы шешеді.

Билеттің барлық сұрақтарына жауап беру үшін 15-20 минут ұсынылады.

Өткізу регламенті

1. **Маңыздысы** - емтихан студенттер мен оқытушыларға алдын ала белгілі болуы тиіс кесте бойынша өткізіледі. Бұл кафедралар мен факультеттердің жауапкершілігі. Маңызды. Емтихан сұрақтарын жариялауға тыйым салынады. Тек қорытынды емтихан бағдарламасы жазылады.

2. Оқытушы емтиханға билеттерді (қазірдің өзінде қойылған сұрақтар) қолмен жасайды. Әр билет жеке PDF файлы ретінде сақталуы керек.

Маңызды. Емтихан басталар алдында кез келген платформада емтихан билеттерін жариялауға және білім алушыларға жіберуге тыйым салынады.

* Егер оқытушы емтиханды өзі өткізсе, онда ол емтихан кезінде бір билетті әр нақты емтихан алушы үшін сауалнама алдында чатта жариялайды.

* Егер емтиханды емтихан комиссиясы өткізсе, оқытушы билет файлын комиссия мүшелеріне алдын-ала жібере алады. Содан кейін Комиссия мүшелерінің бірі емтихан кезінде бір билетті әр нақты емтихан алушы үшін сауалнама алдында чатта жариялайды.

3. Емтихан-конференцияны ұйымдастырушы – емтиханды қабылдайтын оқытушы немесе емтихан комиссиясының мүшесі-Microsoft Teams-та конференцияны алдын ала жоспарлап, емтиханға қатысушыларға шақыру жібереді.

4. Емтихан күні, 30 минут ішінде мұғалім студенттерге жалпы чатта емтиханның басталғанын еске салады. Техникалық мүмкіндіктерді талқылаңыз. Қажет болса, байланыс платформасын өзгертіңіз.

Маңызды. Егер емтиханды емтихан комиссиясы қабылдаған жағдайда, оқытушы емтихан алушылар білім алушыларға жалпы чатта емтиханның басталғаны туралы еске салуы үшін комиссия мүшелерін білім алушылар тобының чатына алдын ала енгізеді.

Техникалық мүмкіндіктерді талқылау. Қажет болса, байланыс платформасын өзгертіңіз.

5. Конференцияға онлайн қосылғаннан кейін барлық қатысушылар оқытушы немесе Комиссия мүшесі:

* емтиханның бейнежазбасын қамтиды;

* емтихан қатысушыларын қарсы алады;

* бейнежазба жүргізіліп жатқанын ескертеді;

* емтихан регламентін жариялайды:

- емтихан тапсырушылардың тәртібін,

– дайындық уақытын ,

– жауап беру уақытын;

- қажет болған жағдайда қағазға қаламмен жауап тезистерін жасауға рұқсат береді; - емтихан алушы жауап берер алдында тезистері бар парақты көрсетуі керек екенін ескертеді;

- басқа емтихан тапсырушыларға күту режимінде болуға мүмкіндік береді

- камераның алдында үнемі болмасада, бірақ кеңістіктен шықпау керек;

* емтихан тапсырушының тегін, атын және әкесінің атын жариялайды;

* емтихан алушыдан бейнекамераға жеке басын куәландыратын құжатты (жеке куәлікті немесе төлқұжат) көрсетуді сұрайды.

ID-карта бойынша емтихан қабылдауға тыйым салынады. Студент емтихан тапсыратын кеңістікте, яғни бөлмеде:

- бөлмеде бөтен адамдар, қосымша ақпарат көздері болмауы керек (егер бұл студент тарапынан мүмкін болса);

* қосымша ақпарат көздерін пайдалануға тыйым салу туралы ескертеді;

* емтихан тапсырушы жауап беруі тиіс билет нөмірін атайды;

* чатта нақты билет файлын жариялайды;
 * дайындыққа уақыт береді - оқытушы мен комиссияның қалауы бойынша;
 * қажет болған жағдайда ескертулер жасай отырып, бейне байланыс арқылы дайындық процесін бақылайды;

* емтихан тапсырушының жауабын қабылдайды;

* емтихан тапсырушыға тапсырып болғаннан кейін жиналыстан кетуге рұқсат береді. Әрі қарай процедура емтиханның әр қатысушысымен қайталанады. Егер техникалық себептерге байланысты ZOOM қолданылса, емтихан алушы емтиханды қайта қосу үшін 30-40 минуттық кезеңдерге бөлуі керек.

Студент бір сессия кезінде емтиханды толығымен тапсыруы керек. Бір сессияда жауап беруді бастауға және қайта қосуды аяқтауға тыйым салынады. Жауап Жаңа қосылу кезінде үзілген жағдайда емтихан алушы емтихан тапсырушыға жаңа билет береді.

Маңызды. Бейнежазба емтихан соңында, барлық емтихан алушылардың жауаптары қабылданған кезде ғана өшіріледі.

Емтихан тапсыру қорытындысы бойынша:

* оқытушы немесе Комиссия емтиханға қатысушыларды аттестаттайды; * Univer жүйесінде қорытынды ведомостке балл қояды;

* әр білім алушыға хаттама жасайды (емтиханнан кейін бір ай ішінде).

Ауызша емтихан үшін аттестаттау ведомосына балл қою уақыты-48 сағат.

Сонымен

1. Емтихан кесте бойынша өткізіледі.

2. Студенттер мен оқытушы емтихан күні мен уақытын алдын-ала білуі керек.

3. Оқытушы Univer жүйесінде "пән бойынша қорытынды емтихан" құжатын орналастыру міндетті.

4. Оқытушы емтиханға билеттерді қолмен әзірлейді. Емтихан кезінде Әрбір емтихан тапсырушыға бір билетті дербес жариялайды.

5. Zoom онлайн конференцияны алдын-ала жоспарлайды.

6. 30 минут ішінде емтиханның басталғаны туралы еске салу қажет.

7. Емтиханның бейне жазбасын қосыңыз.

8. Бейнежазба емтихан соңында, барлық емтихан алушылардың жауаптары қабылданған кезде ғана өшіріледі

Бағалау саясаты: Емтихан нәтижесі 100 баллдық шкала бойынша бағаланады, тиісті халықаралық тәжірибеде қабылданған әріптік жүйедегі сандық эквиваленті және бағалау дәстүрлі жүйе бойынша қойылады.

Емтихан тапсырушының билетке жауап беру барысында, жауаптың толықтығы мен нақты болуы бағаланады. Баға сұрақтың мазмұны толық ашылмаса төмендетіледі. Сұрақтың мазмұнына сәйкес келмейтін жауаптар бағаланбайды.

Әрбір дұрыс жауаптың бағалануы:

1-сұрақтарға жауап **33 баллмен**, 2-сұрақтарға жауап **33 баллмен**, 3-сұрақтарға жауап **34 баллмен** бағаланады. 3 сұрақтың орташа арифметикалық мәні шығарылады.

Бағалау	Критерийлер:
«Өте жақсы»	1. Теориялық сұрақтарға дұрыс және толық жауаптар берілген; 2. Практикалық тапсырма толығымен шешілген; 3. Материалдар логикалық жүйелілігіне сәйкес, сауатты берілген; 4. Шығармашылық қабілеттері көрсетілген.
«Жақсы»	1. Теориялық мәселелер дұрыс, бірақ толық емес жауаптар, мәнсіз қателіктері немесе дәлсіздіктер кездеседі; 2. Практикалық тапсырма орындалған, алайда жіберілген болмашы қателік кездеседі; 3. Материалдар логикалық сауаттылықпен жасалаған.
Қанағаттанарлық	1. Жауаптар теориялық сұрақтар негізінен дұрыс, бірақ толық емес, дәлсіздік және логикалық қателік кездеседі; 2. Тәжірибелік тапсырма толық емес; 3. Материалы сауатты, бірақ логикалық жүйелілігі қарастырылмаған.
Қанағаттанарлықсыз	1. Жауапта теориялық сұрақтарға байланысты өрескел қателіктер жіберілген; 2. Практикалық тапсырма орындалмаған; 3. Баяндау жауабында грамматикалық, терминологиялық қателіктер жіберілген, логикалық жүйелілік сақталмаған

КІРІСПЕ

Мақсаты: Техногендік ландшафтар мен табиғи-технологиялық ландшафттарды экологиялық бағалау әдістері туралы іргелі білімді меңгеру, табиғи ортаға әсер етудің техногендік көздерін, техногендік процестердің сипаттамасына баға беру тәсілдерін зерделеу, техногендік және табиғи-техногендік жүйелерді зерттеу әдістерін меңгеру, ландшафттардың техногендік әсерлерге тұрақтылығын бағалау принциптерін қарастыру.

Пәнді оқытудың нәтижелері: Тұрақты дамуы аясындағы ландшафт- территориялық табиғат кешенінің құрамын талдау негізінде техногенез және ландшафттану негіздерін қалыптастыру. Ландшафттардың даму кезеңдерін талдау негізінде ландшафттарды қалыптастыру факторын анықтау үшін қолданбалы ландшафттық зерттеу әдістерін қолдану. Ландшафттық зерттеу әдістерін талдау негізінде ландшафт типтерін анықтау арқылы ландшафт геофизикасының күн энергиясының тығыз байланысын бағалау.

Қорытынды бақылауға арналған тақырыптар

1. Техногенез және ландшафттану
2. Ландшафт территориялық кешенінің құрамы.
3. Ландшафттану – территориялық табиғат кешені туралы ілім
4. Ландшафт компоненттері және ландшафтты қалыптастырушы факторлар:
5. ландшафт құрушы компоненттер, оны қалыптастырушы факторлар.
6. Тұрақты дамуы аясындағы ландшафт- территориялық табиғат кешенінің құрамы.
7. Ландшафтының негізгі геохимиялық параметрлері.
8. Ландшафт компоненттері және ландшафтты қалыптастырушы факторлар
9. Ландшафт геофизикасының күн энергиясының тығыз байланысы
10. Ландшафт экологиясы, территориялық ресурсты тиімді пайдалану,
11. Ландшафт даму кезеңдері және экологиясы
12. Ландшафттарды құрайтын морфологиялық территориялық табиғат кешендері.
13. Ландшафттану – территориялық табиғат кешені туралы ілім.
14. Ландшафтының өздігінен дамуы
15. Ландшафт морфологиясы
16. Қолданбалы ландшафттық зерттеуде қолданылатын әдістердің түрі.
17. Ландшафт компоненттері және ландшафтты қалыптастырушы факторлар.
18. Ландшафтаның дамуы
19. Ландшафттың таксономиялық бірлік жүйесі, физикалық – географиялық аудандастыру
20. Ландшафтының қолданбалы мәселелері
21. Антропогенді ландшафт, адамдардың қайтымды және қайтымсыз әсер етуі
22. Ландшафтының таксономиялық бірлік жүйесі
23. Рекреациялық ландшафттар географиясы, типтері.
24. Ландшафт геофизикасының күн энергиясының тығыз байланысын бағалау.
25. Ландшафтыны зерттеудің әдістері
26. Антропогенді ландшафт
27. Қазақстанның таулы аймақтарының ландшафтысы.
28. Қоныстық ландшафт
29. Ландшафттарды құрайтын морфологиялық территориялық табиғат кешендері
30. Қазақстанның жазық аймақтарының ландшафттары

Әдебиеттер: Негізгі

1. Исаченко А. Г. Ландшафтоведение и физико – географическое районирование. М. 2015.
2. Молдағұлов Н. Ландшафттану негіздері және Қазақстанның ландшафт географиясы. А. 2017. 35
3. Мильков Ф.Н. Физическое география. Учение о ландшафте и географическая законность . М. 1986.
4. Мильков Ф.Н. Человек и ландшафты. М. 2010.
5. Арманд Д. Л. Наука о ландшафте. М. 2016
6. Мұқашева Ж. Н, Көшім Ә. Ф. Антропогендік ландшафттану. А. 2004.
7. Гелдыева Г. В, Веселова В. К. Ландшафты Казахстана. А.2016

Қосымша

1. Николаев В. А. Проблемы регионального ландшафтоведение. М. 2015
2. Чигаркин А. В. Проблемы ландшафтоведение и охрана природы. А. 2018
3. Қазақстанның атласы. I том.
4. Ландшафтная карта Казахстана.
5. Будько М. И. Эволюция биосферы. Л. 2010
6. Джаналеева К. М. Антропогенное ландшафтоведение. А. 2001.
7. Куракова Л. И. Антропогенные ландшафты. М. 2011

**КОРЫТЫНДЫ БАҚЫЛАУДЫ БАҒАЛАУ РУБРИКАТОРЫ.
BAK/MAG/DOC СТАНДАРТТЫ ЕМТИХАН: Ауызша (онлайн)**

№	Критерий/ балл	Дескрипторлар				
		Өте жақсы	Жақсы	Қанағаттанарлық	Қанағаттанарлықсыз	
		90–100% 30-33 (балл)	70–89% (23-29 балл)	50–69% (22-17 балл)	25–49% (8-16 балл)	0–24% (0-8 балл)
1 сұрақ	Курс теориясы мен тұжырымдамала рын білу және түсіну/ 33 балл	«Өте жақсы» деген баға сұрақтың жан-жақты түсіндірмесі, әрбір корытынды мен мәлімдеме үшін егжей-тегжейлі дәлелі бар, логикалық түрде құрастырылған және әзірленген тақырыптардан мысалдармен расталған жап үшін қойылады.	«Жақсы» деген баға сұрақтың толық, бірақ толық емес камтылуын, негізгі ережелердің қысқартылған аргументтерін камтитын және материалды беру логикасы мен реттілігін бұзуға мүмкіндік беретін жауапқа қойылады. Жауапта стильдік қателер мен терминдерді дұрыс колданбауы кедергі келтірмейді.	«Қанағаттанарлы қ» бағасы билетте ұсынылған сұрақтарды толық камтымаған, негізгі ойларды үстірт дәлелдейтін, баяндаудағы композициялық теңгерімсіздіктер ге, материалды баяндау логикасы мен реттілігін бұзуға жол берген жауапқа қойылады. Өзірленген жазбаларынан мысалдармен теориялық ойлары Көрсетілмейді	Қойылған сұрақтарды дұрыс камтымау, кате дәлелдеу, фактілік және сөздік қателер, дұрыс емес корытындыны болжау.	Негізгі ұғымдарды, теорияларды білмеу...; Қорытынды бақылауды өткізу ережесін бұзу.
2 сұрақ	Таңдалған әдістеме мен технологияны нақты практикалық тапсырмаларға колдану/ 33 балл	Өте жақсы 90–100% 30-33 (балл)	Жақсы 70–89% (23-29 балл)	Қанағаттанарлық 50–69% (22-17 балл)	Қанағаттанарлықсыз 25–49% (8-16 балл)	Қанағаттанарлықсыз 0–24% (0-8балл)
		Оқу тапсырмасын толық орындау, қойылған сұраққа егжей-тегжейлі, дәлелді жауап беру, содан кейін курстың практикалық мәселелерін шешу;	толық емес, курстың практикалық мәселелерін толық шешпей қойылған сұраққа дәлелді жауап беру; курс бойынша ғылыми тіл нормаларын сауатсыз пайдалану;	логикалық дәйектілікті бұза отырып, нақты және семантикалық дәлсіздіктерге жол беріледі, курстың теориялық білімі үстірт қолданылады.	ұтымсыз әдісі немесе жеткілікті ойластырылмаған жауап жоспары; тапсырмаларды шеше алмау, тапсырмаларды жалпы түрде орындау; нормадан асатын қателіктер мен кемшіліктердің болуы.	білімді, алгоритмдерді қолдана алмау; қорытынды және нәтиже жасай алмау. Қорытынды бақылау жүргізу қағидаларын бұзу.
3 сұрақ	Таңдалған әдістеменің ұсынылған практикалық тапсырмаға қолданылуын бағалау және талдау, алынған нәтиженің негіздемесі/ 34 балл	Өте жақсы 90–100% 31-34 (балл)	Жақсы 70–89% (24-30 балл)	Қанағаттанарлық 50–69% (17-23 балл)	Қанағаттанарлықсыз 25–49% (9-16 балл)	Қанағаттанарлықсыз 0–24% (0-9 балл)
		Ғылыми ұстанымды және қолданылған әдістеме мен технологияны дәйекті, қисынды және дұрыс негіздеу, сауаттылық, ғылыми тіл нормаларын сақтау, жалпы дұрыс тұжырымдарға әсер етпейтін материалды ұсынуда 1-2 дәлсіздікке жол беріледі (+графикалық деректер арқылы негіздеу нәтижелерін визуализациялау).	Тұжырымдамалық материалды пайдалануда 3-4 дәлсіздікке, жалпылау мен тұжырымдардағы кішігірім қателіктерге жол беріледі, бұл тапсырманың жақсы жалпы деңгейіне әсер етпейді.	Негізделген ғылыми ережелердің қолданылуы туралы тұжырымдар нақты емес және нәтижесіз, стилистикалық және грамматикалық қателіктер бар, сонымен қатар практикалық шешімнің нәтижелерін өңдеуде дәлдік жоқ	Тапсырма өрескел қателіктермен орындалды, сұрақтарға жауаптар толық емес, тұжырымдамалық материалдар мен дәлелдер нашар пайдаланылды.	Тапсырма орындалмады, қойылған сұрақтарға жауаптар жоқ, талдау материалдары мен құралдары пайдаланылмады. Қорытынды бақылау жүргізу қағидаларын бұзу.

